

Sygn. akt I ACa 726/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SA Elżbieta Bieńkowska
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. W.**

przeciwko (...) **we W.**

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 28 czerwca 2013 r. sygn. akt I C 720/13

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.**

UZASADNIENIE

Powód M. W., w pozwie skierowanym przeciwko pozwanemu (...)we W., wnosił o ustalenie, że doszło do wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, w związku z czym doszło do wygaśnięcia hipoteki zabezpieczającej tę wierzytelność.

W uzasadnieniu wskazał, że podczas drugiej licytacji należącej do niego nieruchomości nie zgłosił się żaden nabywca, wierzyciel zaś nie wystąpił z wnioskiem o przejęcie nieruchomości na własność. W związku z tym, w dniu 2 sierpnia 1995 r. Komornik Sądowy w B. umorzył postępowanie egzekucyjne toczące się przeciwko powodowi. Od dnia 15 marca

1995 r. wierzyciel nie dokonał żadnych czynności egzekucyjnych, wobec czego postanowieniem z dnia 4 maja 2005 r. Komornik Sądowy w B. umorzył prawomocnie postępowanie egzekucyjne.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że twierdzenia przedstawione w pozwie nie znajdują oparcia w materiale procesowym w takim stopniu, by uzasadniały roszczenie. Przede wszystkim pozwany zaprzeczył, by doszło do wygaśnięcia zadłużenia powoda, z uwagi na umorzenie egzekucji z nieruchomości w 1995 r. i przedawnienie wierzytelności. Podniósł także brak interesu prawnego po stronie powodowej, co uniemożliwia domaganie się ustalenia w trybie art. 189 k.p.c.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 28 czerwca 2013 r. oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Z ustaleń tego Sądu wynika, że nieruchomość gruntowa oznaczona numerem geodezyjnym (...), położona w O., gm. J., dla której Sąd Rejonowy w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), stanowi własność M. W..

Nieruchomość ta jest obciążona wieloma hipotekami, między innymi ustanowioną na rzecz (...) w P., na podstawie umowy zawartej 1 lipca 1992 r.

W dniu 15 marca 1995 r. został wyznaczony termin drugiej licytacji przedmiotowej nieruchomości. Z uwagi na brak licytantów, nie doszła ona do skutku. W dniu 2 sierpnia 1995 r. postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

Pozwany (...) we W. jest następcą prawnym (...) w P..

Na dzień 13 lipca 2011 r., w księgach rachunkowych banku widniało zadłużenie powoda z tytułu kredytu krótkoterminowego udzielonego na podstawie umowy nr (...) z dnia 1 lipca 1992 r.. Wysokość zobowiązania wynosiła: 150.502,39 zł – należności głównej, 513.897,64 zł – odsetek z tytułu opóźnienia.

Sąd Okręgowy podkreślił, że zgodnie z treścią art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Materialnoprawną przesłanką uwzględnienia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, opartego na przepisie art. 189 k.p.c. jest istnienie interesu prawnego w żądanym ustaleniu. Oznacza to, iż dla uwzględnienia powództwa nie jest wystarczające stwierdzenie, że – zgodnie z twierdzeniem strony powodowej – określony stosunek prawny istnieje lub nie istnieje (np. jak w rozpatrywanym przypadku – umowa sprzedaży jest nieważna). Prócz tego niezbędne jest istnienie interesu prawnego tzn. stanu, w którym: po pierwsze, nie istnieje inny środek prawny, przy użyciu którego powód uzyskać może skuteczną ochronę prawną, a po drugie, orzeczenie ustalające wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. taką skuteczną ochronę prawną powodowi zapewni.

Odnosząc powyższe do okoliczności niniejszej sprawy, Sąd uznał, że powód nie wykazał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie wygaśnięcia wierzytelności oraz wygaśnięcia hipoteki. Istota sporu sprowadzała się bowiem do ustalenia, w trybie art. 189 k.p.c., że na skutek uregulowania przez powoda wszystkich obciążających go względem pozwanego zobowiązań, doszło do wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, a zatem konieczne jest usunięcie tej hipoteki z księgi wieczystej. Bez wątplenia powodowi przysługuje dalej idący środek ochrony jego praw, jakim w niniejszej sytuacji jest powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Wyłącza to tym samym możliwość dochodzenia jego roszczeń na podstawie powództwa o ustalenie stosunku prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Nadto zauważył, że nawet gdyby przyjąć, iż powód posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie wygaśnięcia wierzytelności, to w toku procesu nie wykazał on faktu, że spełnił swoje zobowiązanie. Zasadą jest bowiem (z nielicznymi wyjątkami), że to na powodzie ciąży obowiązek wykazania swoich twierdzeń. Tymczasem powód nie przedstawił jakichkolwiek dokumentów potwierdzających fakt, że uregulował on swoje zobowiązania. Dowodem takim z całą pewnością nie są kserokopie wyciągów z księgi bankowej z k. 12 i 13 akt sprawy. Również wnioski o

powołanie biegłego nie zasługiwał na uwzględnienie, albowiem powód nie złożył żadnych dowodów na potwierdzenie swoich twierdzeń o spłacie zobowiązania. Nie złożył również umowy kredytowej, będącej podstawą wpisania hipoteki. Nie jest natomiast zadaniem biegłego samodzielne poszukiwanie dowodów, a jedynie wydanie opinii na podstawie dowodów zgromadzonych już w aktach sprawy.

W związku z powyższym, na podstawie art. 189 k.p.c. powództwo oddalił jako niezasadne.

O kosztach procesu rozstrzygnął na zasadzie art. 98 k.p.c.

Powyższy wyrok powód zaskarżył w całości apelacją, zarzucając mu:

- 1) rażące naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez bezpodstawne twierdzenie, iż powód nie wykazał swojego interesu prawnego w sprawie, w sytuacji, gdy jego interesem prawnym jest prawo do swobodnego dysponowania swoim majątkiem (nieruchomością), co do której pozwany bank jako następca prawny, w sposób uporczywy i bezprawny – odmawia złożenia wniosku o wykreślenie wygasłej hipoteki;
- 2) rażące naruszenie art. 509 k.c. poprzez uchylenie się od zażądania od pozwanego banku umowy cesji wierzytelności zadłużenia, zawartej z poprzednikiem prawnym czyli (...) w P., który od 20 lat nie istnieje;
- 3) rażące naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235 k.p.c., art. 244 k.p.c., art. 45 k.p.c. oraz art. 254 k.p.c. poprzez pominięcie milczeniem wszystkich złożonych do pozwu istotnych dokumentów w sprawie oraz odmowę powołania biegłego sądowego dla zbadania załączonych dokumentów;
- 4) pominięcie milczeniem jawnego ukrywania dowodów przez pozwanego.

Na podstawie powyższych zarzutów, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację, pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Apelacyjny rozważył w pierwszej kolejności podniesiony zarzut naruszenia art. 189 k.p.c., albowiem wynik jego weryfikacji decyduje o potrzebie odniesienia się do pozostałych zarzutów apelacji.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. występuje, gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej i gdy istnieje zagrażająca prawom powoda niepewność co do istnienia prawa lub stosunku prawnego. O braku interesu prawnego w ustaleniu można mówić wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, lecz także wówczas, gdy może osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy, np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Za pomocą tego powództwa nie można też żądać ustalenia faktu lub stanu faktycznego, albo właściwości rzeczy (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1953 r., I C 22/53, OSN 1954, nr 3, poz. 58 oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1953 r., I C 26/53, PiP 1953, nr 12, s. 905). W doktrynie oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość żądania na podstawie art. 189 k.p.c. ustalenia faktu prawotwórczego. Określony fakt nosi cechy prawotwórcze, jeżeli jego ustalenie zmierza do ustalenia prawa lub stosunku prawnego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1952 r., C 1514/52, PiP 1953, nr 8-9, s. 369, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1953 r., I C 581/53, OSN 1954, nr 3, poz. 65).

Powód w toku postępowania powoływał szereg okoliczności, które – w jego przekonaniu – miałyby świadczyć o wygaśnięciu wierzytelności pozwanego Banku, a tym samym skutkować także wygaśnięciem hipoteki zabezpieczającej tę wierzytelność.

Art. 94 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2001 r., nr 124, poz. 1361 ze zm.) stanowi, że wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki, chyba, że z danego stosunku prawnego mogą powstać w przyszłości kolejne wierzytelności podlegające zabezpieczeniu.

Zdarzeniem, które w obrocie najczęściej pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki jest zapłata, czyli właściciel, będący zarazem dłużnikiem osobistym, zaspokaja wierzyciela hipotecznego. Z chwilą wygaśnięcia wierzytelności wygasa – jak stanowi art. 94 – hipoteka, a treść księgi wieczystej, w której taka hipoteka formalnie nadal figuruje, jest – od chwili wygaśnięcia wierzytelności – niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym.

W tej sytuacji właściciel może żądać od wierzyciela usunięcia tej niezgodności (art. 100 ustawy o księgach wieczystych i hipotece). Jeżeli wierzyciel hipoteczny nie wyrazi zgody na wykreślenie hipoteki, dłużnik może wytoczyć powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 ustawy – zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 1998 r., I CKN 885/97, OSNC 1999/4/84).

Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa, brak interesu prawnego w uzyskaniu orzeczenia ustalającego prawo lub stosunek prawny ma miejsce min. wtedy, gdy okoliczności faktyczne, na tle których powód występuje z żądaniem, uzasadniają wystąpienie z powództwem zmierzającym do zaspokojenia roszczenia, o którym powód twierdzi, że mu przysługuje. Taka właśnie sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie. Skoro bowiem powód twierdzi, że wskutek podnoszonych przez niego okoliczności wygasła wierzytelność pozwanego banku, a tym samym wygasła także hipoteka na jego nieruchomości, to ochrony takiego roszczenia może żądać w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

W orzecznictwie podkreśla się, że powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym jest powództwem służącym zaspokojeniu roszczenia typu rzeczowego (*actio in rem*), przy pomocy którego powód domaga się nie tylko ustalenia prawa lub stosunku prawnego, lecz także wydania orzeczenia zastępującego oświadczenie woli osoby uprawnionej do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2011 r., I CSK 305/10, LEX nr 798231). Jest to zatem skuteczniejszy (intensywniejszy) środek ochrony prawnej niż powództwo o ustalenie, co podważa interes prawny w żądaniu ustalenia opartego na art. 189 k.p.c. Nie jest zatem w tym względzie wystarczająca subiektywnie odczuwana przez powoda, nie wynikająca z jakichkolwiek obiektywnych przesłanek, potrzeba wytoczenia takiego powództwa.

Interes prawny w sprawie o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa warunkuje możliwość badania i ustalenia prawdziwości twierdzeń powoda, że dany stosunek lub prawo istnieje. Brak tej przesłanki prowadzi w rezultacie do oddalenia powództwa, a w dalszej konsekwencji do oddalenia apelacji powoda bez potrzeby ustosunkowania się do podniesionych w niej zarzutów, w których skarżący usiłował wykazać prawdziwość swoich twierdzeń co do wygaśnięcia wierzytelności i hipoteki.

Z tych też względów, Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda na podstawie art. 385 k.p.c. – jako bezzasadną.

O kosztach procesu za instancję odwoławczą orzeczono na zasadzie art. 98 k.p.c.